Repertoriumnummer
2026/ eg y S
Kamer
G13
Datum van uitspraak
11 september 2026
Rolnummer
26/1412/A
IB 1

Uitgifte

Uitgereikt aan	Uitgereikt aan	Uitgereikt aan
op C	op C	op C

13 Aan te bieden aan de registratie

rechtbank van eerste aanleg Oost-Vlaanderen afdeling Gent sectie burgerlijke rechtbank

tussenvonnis

Aangeboden op
Met te registreren

+ IV 27 november 2026

IN DE ZAAK VAN:

OVB met zetel te 1000 Brussel, Staatsbladsstraat 8, KBO 0267.393.267;

Eiseres, bijgestaan door mr. Anne Marie De Clerck, mr. Eva Vandevelde en mr. Fatima El Kaddouri, advocaten te 9000 Gent, Muinklaan 22;

TEGEN:

BELGISCHE STAAT, met kabinet te 1000 Brussel, Kruidtuinlaan 50 bus 65, KBO 0308.357.753;

Verweerster, bijgestaan door mr. Erwin Mertens, advocaat te 2110 Wijnegem, Turnhoutsebaan 214-216;

EN:

DNC, thans verblijvende in de gevangenis te 9000 Gent, Nieuwewandeling 89;

Vrijwillig tussenkomende partij, bijgestaan door mr. Louis De Groote, advocaat te 9050 Gent, Brusselsesteenweg 101a;

VONNIST DE RECHTBANK ALS VOLGT:

1. Rechtspleging

De rechtbank heeft het dossier van de rechtspleging gezien, in het bijzonder:
het exploot van dagvaarding betekend op 3 juni 2026;
de conclusies van verweerster neergelegd ter griffie op 11 juni 2026;
het verzoekschrift tot vrijwillige tussenkomst neergelegd ter griffie op 11 juni 2026;
de overtuigingsstukken van partijen.

De rechtbank heeft op de openbare terechtzitting van 12 juni 2026 de partijen gehoord. Wat de hoofdvordering betreft, werden de debatten gesloten en werd de zaak in beraad genomen. Wat de vordering tot tussenkomst betreft, werd de behandeling van de zaak uitgesteld naar de terechtzitting van 27 november 2026.

De rechtbank heeft toegezien op de naleving van de Wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken.

2. Vorderingen van partijen

Eiseres vraagt in hoofdorde verweerster te bevelen de bezettingsgraad van de gevangenis van Gent terug te brengen tot maximaal 110% van de reële capaciteit zoals deze blijkt uit het meest recent gepubliceerde verslag van de Commissie van Toezicht Gent binnen een termijn van zes maanden na het te vellen vonnis, onder verbeurte van een dwangsom. Zij vraagt in toepassing van artikel 19, derde lid Ger.W. doch in ondergeschikte orde een plaatsopneming te bevelen of in uiterst ondergeschikte orde een gerechtsdeskundige aan te stellen om de toestand van de gevangenis van Gent te onderzoeken en te adviseren over haar beschikbare nuttige opvangcapaciteit. Zij vraagt in elk geval het vonnis uitvoerbaar bij voorraad te verklaren, verweerster te veroordelen tot het publiceren van het te vellen vonnis in het Belgisch Staatsblad en het vonnis binnen de 72 uren na de uitspraak ervan mee te delen aan alle magistraten zetelend in correctionele zaken en verweerster te veroordelen tot de kosten van het geding met inbegrip van een rechtsplegingsvergoeding.

Verweerster besluit in hoofdorde tot de ongegrondheid van de vordering van eiseres en vordert de veroordeling van eiseres tot betaling van de kosten van het geding met inbegrip van een rechtsplegingsvergoeding. Zij vraagt in ondergeschikte orde de zaak op een jaar uit te stellen om alsdan de resultaten van de genomen en aangekondigde maatregelen te evalueren.

Vrijwillig tussenkomende partij vraagt akte van zijn tussenkomst en een voorbehoud om vorderingen in te stellen, zijn standpunt verder uiteen te zetten en bijkomende stukken neer te leggen.

3. Beoordeling van de ontvankelijkheid van de hoofdvordering

Eiseres voert aan dat zij op grond van artikel 495, tweede lid Ger.W. beschikt over de bevoegdheid om de belangen van advocaten en rechtszoekenden te behartigen. Zij verwijst naar het arrest van het Grondwettelijk Hof van 6 juli 2017, waarin werd bevestigd dat eiseres een vordering kan instellen die strekt tot de behartiging van de collectieve belangen van rechtszoekenden als subjecten van rechterlijke beslissingen met betrekking tot de fundamentele vrijheden die worden gewaarborgd door de Grondwet en door voor België bindende Internationale verdragen. Zij stelt dan ook te beschikken over het vereiste belang en de vereiste hoedanigheid om op te treden tegen de structurele overbevolking in de gevangenis van Gent, aangezien deze structurele problematiek resulteert in een algemene aantasting van de fundamentele rechten van rechtszoekenden die door rechterlijke beslissingen van hun vrijheid worden beroofd en bijgevolg als gedetineerde of geïnterneerde in de gevangenis van Gent verblijven.

Verweerster betwist de ontvankelijkheid van de vordering van eiseres niet.

De rechtbank ziet zelf geen ambtshalve op te werpen gronden om de ontvankelijkheid van de vordering van eiseres in twijfel te trekken (zie ook *infra* betreffende het belang van eiseres bij haar vordering).

De vordering van eiseres is bijgevolg ontvankelijk.

4. Beoordeling van de gegrondheid van de hoofdvordering

A) Standpunten van partilen

Eiseres betoogt dat verweerster haar wettelijke, grondwettelijke en verdragsrechtelijke verbintenissen inzake menswaardige detentie in de gevangenis van Gent niet nakomt. Volgens eiseres laat verweerster, door haar verbintenissen niet na te komen, een situatie voortbestaan waarin structurele overbevolking de katalysator vormt voor verschillende bijzonder schadelijke gevolgen, zoals een gebrek aan persoonlijke leefruimte, grondslapers, ontoereikende sanitaire voorzieningen, gebrekkige hygiëne en infrastructuur, een beperkt detentieregime en ontoereikende medische en psychische zorg. Zij stelt dat deze niet-nakoming van de op verweerster rustende verbintenissen aan haar kan worden toegerekend in de zin van artikel 5.225 BW, zodat verweerster op grond van artikel 5.234 BW tot uitvoering in natura is gehouden. Daarnaast stelt eiseres dat deze niet-nakoming ook een burgerlijke fout uitmaakt in de zin van artikel 6.5 en 6.6 BW, zodat verweerster op grond van artikel 6.33 BW gehouden is tot herstel in natura en haar op grond van artikel 6.28, tweede lid BW moet worden verboden de schade te verergeren door het schadeverwekkend feit te herhalen of verder te zetten.

Verweerster voert aan dat de vorderingen van eiseres geen rekening houden met de inspanningen die zij levert om de overbevolkingsproblematiek van de gevangenissen aan te pakken en met het feit dat deze overbevolkingsproblematiek niet op eenvoudige en onmiddellijke wijze op een aanvaardbare manier kan worden opgelost. Zij verwijst hierbij naar de Noodwet van 18 juli 2025 en de daarin vervatte maatregelen, alsook naar de bijkomende initiatieven die inmiddels worden voorbereid, nu de Noodwet niet de beoogde doelstellingen heeft gerealiseerd, hoewel ervan mocht worden uitgegaan dat zij zou bijdragen tot een vermindering van de gevangenisbevolking. Zij benadrukt dat in een democratische rechtsstaat maatregelen ter bestrijding van overbevolking in de gevangenissen tijd vergen voor overleg binnen de regering en praktische implementatie. Zij wijst erop dat dergelijke maatregelen bovendien kunnen stuiten op maatschappelijke weerstand, bijvoorbeeld tegen de bouw van nieuwe detentiecapaciteit of tegen bepaalde vormen van strafuitvoering. Volgens haar vergen sommige maatregelen ook een andere maatschappelijke kijk op bestraffing zodat enige tijd voor gewenning vereist is. Bovendien dient er een appreciatiemarge te blijven bestaan voor de rechterlijke macht om, in het belang van de openbare veiligheid, effectieve gevangenisstraffen op te leggen wanneer zij dit aangewezen acht. Verweerster meent dan ook dat de op grond van artikel 5.234 BW gesteunde vordering dient te worden afgewezen

"wegens abusief". Verder stelt zij dat het, gelet op het beginsel van de scheiding der machten, niet evident is, indien al mogelijk, om een bevel op te leggen in de zin van artikel 6.28, tweede lid BW. Ten slotte meent zij dat artikel 6.33 BW niet van toepassing is, aangezien deze bepaling betrekking heeft op het herstel van de gevolgen van een onrechtmatige daad en niet op het verhinderen van de vermeende onrechtmatige daad zelf.

B) Juridisch kader

Eiseres steunt haar vordering op een geheel van wettelijke, grondwettelijke en verdragsrechtelijke normen die aan verweerster verplichtingen opleggen met betrekking tot de tenuitvoerlegging van vrijheidsberovende maatregelen en de behandeling van personen die van hun vrijheid zijn beroofd. Volgens eiseres leiden de structurele capaciteitsproblemen binnen het gevangeniswezen ertoe dat deze verplichtingen niet langer worden nageleefd. Zij vordert in essentie dat aan deze toestand in Gent een einde wordt gemaakt door de gevangenispopulatie terug te brengen tot een niveau dat verenigbaar is met een menswaardige detentie.

Hoewel eiseres haar vordering mede voorstelt als strekkende tot uitvoering in natura van een op verweerster rustende verbintenis in de zin van artikel 5.234 BW, stelt de rechtbank vast dat het geschil in wezen betrekking heeft op een beweerde onrechtmatige toestand, namelijk detentieomstandigheden die onverenigbaar zijn met diverse rechtsnormen. De gevorderde maatregel, met name de vermindering van de gevangenispopulatie, strekt niet zozeer tot het verkrijgen van een welbepaalde prestatie waarop eiseres zich als schuldeiser beroept, maar tot het doen ophouden van die beweerde onrechtmatige toestand. De rechtbank acht het daarom aangewezen het geschil te beoordelen vanuit het kader van Boek 6 BW.

Overeenkomstig artikel 6.6 BW levert de schending van een wettelijke, grondwettelijke of verdragsrechtelijke norm die een bepaald gedrag oplegt of verbiedt een fout op. Indien de door eiseres aangeklaagde detentieomstandigheden onverenigbaar zouden blijken met de door haar aangehaalde rechtsnormen, dan kan deze normschending dus een fout uitmaken in de zin van Boek 6 BW. Indien deze fout schade veroorzaakt en tussen fout en schade een causaal verband bestaat, kan zij aanleiding geven tot buitencontractuele aansprakelijkheid. De rechter kan alsdan op grond van artikel 6.33 BW bevelen dat de schade in natura wordt hersteld, tenzij dit onmogelijk of kennelijk onredelijk is. Daarnaast kan hij op grond van artikel 6.28 BW maatregelen bevelen die noodzakelijk zijn om verdere schade of schadeverergering te voorkomen.

De rechtbank zal hierna dan ook onderzoeken of de door eiseres aangeklaagde detentieomstandigheden een fout in de zin van artikel 6.6 BW opleveren en, in voorkomend geval, of de door eiseres gevorderde maatregel kan worden bevolen als een vorm van herstel in natura in de zin van artikel 6.33 BW dan wel als maatregel ter voorkoming van verdere schade in de zin van artikel 6.28 BW.

Volledigheidshalve merkt de rechtbank op dat de door eiseres aangeklaagde toestand reeds vet& de inwerkingtreding van Boek 6 BW bestond. Aangezien deze toestand volgens eiseres nog steeds voortduurt en de gevorderde maatregel ertoe strekt daaraan een einde te maken en toekomstige schade te voorkomen, beoordeelt de rechtbank deze vordering in het licht van de thans geldende bepalingen van Boek 6 BW. Dit leidt overigens niet tot een andere beoordeling dan deze welke zich onder het voordien geldende aansprakelijkheidsrecht zou opdringen.

C) Fout

Terecht wijst eiseres erop dat het centrale aanknopingspunt voor de beoordeling van de voorliggende situatie wordt gevormd door het absolute verbod op foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing zoals voorgeschreven door artikel 3 EVRM.

In toepassing van artikel 3 EVRM rust op verweerster de positieve verplichting te waarborgen dat een gedetineerde wordt vastgehouden in omstandigheden die verenigbaar zijn met de eerbiediging van de menselijke waardigheid en dat de wijze en modaliteiten van de tenuitvoerlegging van de vrijheidsberoving hem niet onderwerpen aan leed of ontberingen waarvan de intensiteit het onvermijdelijke niveau van lijden inherent aan detentie overstijgt (vgl. EHRM 26 oktober 2000, */Cues t. Polen,* nr. 30210/96, § 94; EHRM 20 oktober 2016, *Murifie t. Kroatië,* nr. 7334/13, §§ 96-101).

In het arrest *Vasilescu t. België* van 25 november 2014 stelde het Europees Hof voor de Rechten van de Mens vast dat de detentieomstandigheden in de gevangenis van Antwerpen, gekenmerkt door ernstige overbevolking, een schending uitmaakten van artikel 3 EVRM. Het Hof benadrukte daarbij dat een gebrek aan individuele leefruimte op zichzelf kan volstaan om een schending van artikel 3 EVRM vast te stellen. Wanneer de overbevolking minder uitgesproken is, moet rekening worden gehouden met andere aspecten van de detentieomstandigheden, zoals de mogelijkheid om het sanitair in voldoende privacy te gebruiken, de ventilatie, de toegang tot natuurlijk licht en frisse lucht en de algemene hygiënische omstandigheden (EHRM 25 november 2014, *Vasilescu t. België,* nr. 64682/12, §§ 87-89).

De factoren die in die zaak doorslaggevend werden geacht, verschillen in wezen niet van de omstandigheden die eiseres thans met betrekking tot de gevangenis van Gent aanklaagt. Uit het door eiseres aangehaalde jaarverslag van 2025 van de Commissie van Toezicht Gent blijkt immers dat de gevangenis een bezettingsgraad kent van bijna 200% en dat deze overbevolking gepaard gaat met een aanzienlijke druk op de beschikbare leefruimte, de hygiëne, de toegang tot voorzieningen en de algemene levensomstandigheden binnen de inrichting. Verweerster betwist deze feitelijke vaststellingen niet. Haar verweer komt er in essentie op neer dat de problematiek geen evidente oplossing kent, hoewel zij inspanningen levert om hieraan tegemoet te komen. Aldus bestaat er tussen partijen geen werkelijke betwisting omtrent de realiteit van de overbevolking en de nadelige gevolgen ervan voor de

detentieomstandigheden, maar veeleer omtrent de mogelijkheden om deze op korte termijn te verhelpen. De rechtbank beschikt bijgevolg over voldoende gegevens om uitspraak te kunnen doen, zodat er geen aanleiding bestaat om een plaatsopneming te bevelen of een deskundige aan te stellen in het kader van artikel 19, derde lid Ger.W.

Niet alleen staan de overbevolking en de weerslag ervan op de detentieomstandigheden voldoende vast, tevens blijkt dat deze situatie geen louter tijdelijk of uitzonderlijk karakter vertoont. Het betreft geenszins een plots, uitzonderlijk of onvoorzien fenomeen dat als overmacht zou kunnen worden gekwalificeerd. Integendeel, de overbevolking binnen de Belgische gevangenissen, en in het bijzonder in Gent, is reeds jarenlang gedocumenteerd door de lokale Commissies van Toezicht, de Centrale Toezichtsraad voor het Gevangeniswezen, het Comité ter voorkoming van foltering en nog andere toezichtsorganen, terwijl ook het Europees Hof voor de Rechten van de Mens het structurele karakter van de tekortkomingen binnen de Belgische gevangenissen reeds heeft vastgesteld. Verweerster betwist ook niet dat de huidige situatie van gevangenisoverbevolking een structureel en systematisch karakter vertoont. Het gaat aldus niet om een tijdelijke ontsporing van een op zich adequaat functionerend detentiesysteem, maar om een terugkerend, structureel en duurzaam probleem waarvan verweerster al vele jaren kennis heeft. Het is overigens net dit structurele karakter van de problematiek dat aan eiseres het vereiste belang verleent om op te treden op grond van artikel 495 Ger.W. teneinde op algemene wijze de collectieve belangen te verdedigen van de rechtszoekenden die als subject van rechtelijke beslissingen worden geraakt in fundamentele vrijheden.

Gelet op de omvang en de bestendigheid van de overbevolking, in samenhang met de daaruit voortvloeiende beperking van de beschikbare leefruimte, de aantasting van de hygiënische omstandigheden, de beperkte toegang tot voorzieningen en de gevolgen voor de algemene levensomstandigheden binnen de inrichting, is de rechtbank van oordeel dat de detentieomstandigheden waaraan talrijke gedetineerden in de gevangenis van Gent worden blootgesteld, een vernederende behandeling uitmaken in de zin van artikel 3 EVRM. Door gedetineerden gedurende lange tijd bloot te stellen aan dergelijke detentieomstandigheden schendt verweerster haar positieve verplichting om te waarborgen dat vrijheidsberoving wordt uitgevoerd op een wijze die verenigbaar is met de eerbiediging van de menselijke waardigheid. Deze vastgestelde schending van artikel 3 EVRM vormt in hoofde van verweerster een fout in de zin van artikel 6.6 BW.

De rechtbank acht het niet noodzakelijk nog verder in te gaan op de overige door eiseres aangevoerde rechtsnormen, aangezien de eventuele vaststelling van bijkomende schendingen niet zal kunnen leiden tot een ruimere aansprakelijkheid van verweerster.

D) <u>Schadeherstel</u>

Nu vaststaat dat de vastgestelde fout aanleiding geeft tot aantasting van de door artikel 3 EVRM beschermde fundamentele rechten en dat deze aantasting het rechtstreekse gevolg is

van de onrechtmatige detentieomstandigheden, zijn de voorwaarden om te kunnen besluiten tot de aansprakelijkheid van verweerster vervuld. Zij is dan ook gehouden de gevolgen van deze onrechtmatige toestand te herstellen.

De door eiseres gevorderde maatregel strekt ertoe verweerster te bevelen de effectieve bezetting van de gevangenis van Gent terug te brengen tot 110% van de reële capaciteit ervan. Deze maatregel kan worden beschouwd als een bevel in de zin van artikel 6.28, tweede lid BW. De structurele overbevolking ondermijnt de mogelijkheid tot een menswaardige detentie en vormt een wezenlijke oorzaak van de onrechtmatige detentieomstandigheden die leiden tot de aantasting van de fundamentele rechten van de gedetineerden. Het gevorderde bevel strekt er aldus toe de verdere voortzetting van dit schadeverwekkende feit en van de daaruit voortvloeiende schade te verhinderen. Daarnaast kan deze maatregel worden beschouwd als een herstel in natura van een bestaande en voortdurende onrechtmatige toestand in de zin van artikel 6.33 BW. Deze maatregel beoogt immers niet de toekenning van een geldelijke compensatie, maar het zoveel mogelijk herstellen van de toestand waarin gedetineerden zich zouden bevinden indien de vastgestelde fout zich niet had voorgedaan en de vastgestelde onrechtmatige toestand niet had bestaan. Een maatregel die ertoe strekt een onrechtmatige toestand te doen ophouden kan wel degelijk worden beschouwd als een vorm van herstel in natura. Dat een dergelijke maatregel tegelijkertijd tot gevolg heeft dat verdere schade wordt voorkomen, neemt niet weg dat hij eveneens strekt tot het herstel van een reeds bestaande aantasting. De rechtbank is dan ook van oordeel dat de artikelen 6.28, tweede lid BW en 6.33 BW in de gegeven omstandigheden niet uitsluitend maar aanvullend toepasselijk zijn.

Verweerster kan niet worden gevolgd waar zij aanvoert dat de gevorderde maatregel abusief zou zijn omdat zij initiatieven neemt om de overbevolkingsproblematiek aan te pakken en de oplossing afhangt van factoren waarop zij geen doorslaggevende invloed heeft. De rechtbank betwist niet dat inspanningen werden geleverd en dat verdere maatregelen worden overwogen. Dit doet evenwel geen afbreuk aan het gegeven dat de structurele overbevolking van de gevangenis van Gent reeds gedurende vele jaren een gekend probleem vormt en dat de negatieve gevolgen ervan voor de detentieomstandigheden reeds uitvoerig werden gedocumenteerd. Dat verweerster haar best doet om die negatieve gevolgen te verbeteren is juridisch ontoereikend als, zoals het geval blijkt, het resultaat onder de ondergrens blijft van het verbod op foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing zoals voorgeschreven door artikel 3 EVRM. Tegen deze achtergrond kan het gevorderde bevel niet als kennelijk onredelijk of disproportioneel worden beschouwd. Het feit dat verweerster voor de toekomst bijkomende maatregelen aankondigt, volstaat geenszins om te besluiten dat een rechterlijk ingrijpen niet noodzakelijk zou zijn.

De rechtbank is zich ervan bewust dat de oorzaken van de gevangenisoverbevolking complex zijn en niet kunnen worden herleid tot één enkele beleidskeuze. Zij houden verband met een samenspel van factoren, waaronder evoluties in het strafrechtelijk beleid, de strafuitvoering, de vervolgingspraktijk, de beschikbare detentiecapaciteit, investeringen in infrastructuur en de organisatie van het gevangeniswezen. Een duurzame oplossing veronderstelt dan ook een

gecoördineerde inspanning van de verschillende staatsmachten, elk binnen hun respectieve bevoegdheden. Het behoort aan de wetgevende macht om het normatieve kader vorm te geven, aan de uitvoerende macht om te voorzien in een adequaat gevangenisbeleid en aan de rechterlijke macht om de fundamentele rechten van de rechtzoekenden daadwerkelijk te beschermen. De overbevolking van de gevangenissen in België is echter al jarenlang bekend en heeft herhaaldelijk het voorwerp uitgemaakt van waarschuwingen, aanbevelingen en gerechtelijke procedures. De vastgestelde schendingen kunnen niet blijvend worden verantwoord door te verwijzen naar de complexiteit van het probleem. Juist omdat het om een structurele en persistente problematiek gaat, mag worden verwacht dat met een bijzondere en aangehouden daadkracht werk wordt gemaakt van oplossingen die de eerbiediging van de fundamentele rechten van de gedetineerden waarborgen.

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft al herhaaldelijk geoordeeld dat een verdragsstaat zich niet kan beroepen op een gebrek aan middelen of praktische moeilijkheden om een schending van een absolute verdragsbepaling te verantwoorden. Budgettaire, organisatorische of infrastructurele moeilijkheden kunnen daarbij geen rechtvaardiging vormen voor een toestand die strijdig is met artikel 3 EVRM. Wanneer aldus vaststaat dat gedetineerden worden onderworpen aan detentieomstandigheden die strijdig zijn met artikel 3 EVRM, dan rust op de rechter de plicht om een daadwerkelijk en effectief rechtsherstel te verzekeren. De bescherming die artikel 3 EVRM biedt, zou immers illusoir worden indien een nationale rechter zich zou beperken tot de loutere vaststelling van een schending zonder een passende maatregel te bevelen die aan deze schending daadwerkelijk een einde kan stellen.

Dit betekent niet dat het aan de rechtbank toekomt om te bepalen op welke wijze verweerster concreet uitvoering dient te geven aan haar verplichtingen. Het gevorderde bevel strekt er uitsluitend toe een bepaald resultaat op te leggen, met name het terugbrengen van de effectieve bezetting van de gevangenis van Gent tot 110% van haar reële capaciteit. De rechtbank legt daarmee geen specifieke beleidskeuze op, maar beperkt zich ertoe het rechtsherstel te bevelen dat noodzakelijk is om een vastgestelde aantasting van fundamentele rechten daadwerkelijk te doen ophouden. De gevorderde maatregel vormt dan ook geen ongeoorloofde inmenging in de uitoefening van de bevoegdheden van de wetgevende of uitvoerende macht. De keuze van de concrete maatregelen die nodig zijn om het resultaat te bereiken, blijft behoren tot de beleidsvrijheid van de bevoegde overheden.

Gelet op de ernst en de voortdurende aard van de vastgestelde schending, het ontbreken van een afdoende oplossing ondanks het langdurig gekende karakter van de problematiek, het rechtstreekse verband tussen de overbevolking en de onrechtmatige detentieomstandigheden, alsook het feit dat het gevorderde bevel verweerster vrijlaat in de keuze van de concrete uitvoeringsmodaliteiten, is de rechtbank van oordeel dat de gevorderde maatregel een passend en noodzakelijk rechtsherstel vormt dat ertoe strekt een einde te maken aan de vastgestelde aantasting van de door artikel 3 EVRM gewaarborgde rechten.

Het door verweerster gevraagde uitstel van één jaar wordt afgewezen. Het weze herhaald dat de problematiek waarop de gevorderde maatregel betrekking heeft reeds jarenlang is gekend en geen recente of onverwachte ontwikkeling vormt. Gelet op de actuele schending van artikel 3 EVRM is het niet gerechtvaardigd om de beoordeling van de situatie gedurende een bijkomende periode uit te stellen en eerst de evaluatie van reeds genomen of aangekondigde maatregelen af te wachten. Dit neemt niet weg dat bij de bepaling van de modaliteiten van het rechtsherstel rekening kan worden gehouden met de tijd die redelijkerwijze noodzakelijk is om aan het opgelegde bevel uitvoering te geven (zie *infra).*

De vordering van eiseres is in zoverre gegrond, met dien verstande dat er op heden kan worden uitgegaan van een reële capaciteit van 262 plaatsen. Volgens eiseres moet op basis van het jaarverslag van 2025 van de Commissie van Toezicht Gent de reële capaciteit worden begroot op 246 plaatsen. Verweerster merkt evenwel op dat dit cijfer geen rekening houdt met de 16 plaatsen die zijn bestemd voor personen in beperkte detentie. Nu niet wordt betwist dat deze plaatsen daadwerkelijk deel uitmaken van de beschikbare opvangcapaciteit, bestaat er geen aanleiding om deze buiten beschouwing te laten bij de bepaling van de reële capaciteit.

Eiseres vordert daarnaast de publicatie van huidig vonnis in het Belgisch Staatsblad en de mededeling ervan aan alle magistraten zetelend in correctionele zaken. De rechtbank ziet niet in hoe deze maatregelen kunnen bijdragen tot het herstel van de vastgestelde onrechtmatige toestand. De publicatie van dit vonnis in het Belgisch Staatsblad, dat in essentie is bestemd voor de bekendmaking van normatieve en bestuurlijke akten waarvan de publicatie rechtsgevolgen teweegbrengt, zal op zichzelf niet bijdragen tot een vermindering van de overbevolking of een verbetering van de detentieomstandigheden. Ook de gevraagde toezending aan alle correctionele magistraten levert daartoe geen betekenisvolle bijdrage en lijkt bovendien te suggereren dat de oplossing ervan in belangrijke mate afhangt van het straftoemetingsbeleid van de correctionele rechter. Een dergelijke benadering strookt niet met de verantwoordelijkheid die in dezen op de verschillende staatsmachten rust, noch met het beginsel van de rechterlijke onafhankelijkheid. Daarenboven staat het vast dat de problematiek van de gevangenisoverbevolking al jarenlang ruim bekend is aangezien het reeds herhaaldelijk het voorwerp heeft uitgemaakt van maatschappelijke en politieke debatten, rapporten, aanbevelingen en rechterlijke uitspraken. Tegen deze achtergrond maken de gevorderde maatregelen geen noodzakelijk of passend bijkomend rechtsherstel uit, zodat deze vorderingen worden afgewezen.

E) Dwangsom

De noodzaak van een dwangsom hangt niet af van het bestaan van kwade wil in hoofde van de schuldenaar, maar van de vraag of zij nuttig is om de effectieve uitvoering van een rechterlijke beslissing te verzekeren.

Hoewel de rechtbank niet twijfelt aan de intentie van verweerster om de problematiek aan te pakken, stelt zij vast dat de problematiek reeds jarenlang aanhoudt ondanks opeenvolgende maatregelen en aangekondigde hervormingen. De onzekerheid waarop verweerster zich beroept omtrent de doeltreffendheid van de recent aangekondigde maatregelen vormt in die omstandigheden geen argument tegen het opleggen van een dwangsom, maar onderstreept integendeel de noodzaak van een bijkomende prikkel om te komen tot een effectieve en duurzame oplossing. De rechtbank is immers van oordeel dat de structurele aard van de problematiek niet wijst op een onmogelijkheid om tot oplossingen te komen, maar op de noodzaak van voldoende prioritaire, doortastende en gecoördineerde maatregelen waarvan de uitvoering en de uitwerking met uiterste nauwgezetheid wordt opgevolgd. Dat eiseres zelf geen uitgewerkte oplossing naar voren brengt, is daarbij niet relevant. De keuze van de middelen om het opgelegde resultaat te bereiken behoort immers niet aan haar toe, maar aan verweerster.

De huidige situatie laat niet toe dat nog langer wordt getalmd met maatregelen die op korte termijn impactvol zijn. De rechtbank is dan ook van oordeel dat de dwangsom een passend middel is om *te* verzekeren dat de vastgestelde schending van fundamentele rechten niet blijft voortduren.

Rekening houdend met de omvang van de te nemen maatregelen en de organisatorische complexiteit ervan dient verweerster over een redelijke termijn te beschikken om het bevolkingsniveau van de gevangenis van Gent in overeenstemming te brengen met dit vonnis. De dwangsommen zullen daarom slechts verschuldigd zijn vanaf zes maanden na de betekening van dit vonnis.

Om de aansporende werking van de dwangsom ook op langere termijn te behouden is een progressief systeem zoals voorgesteld door eiseres aangewezen. De rechtbank acht de door eiseres gevorderde bedragen wel hoger dan noodzakelijk. De hierna bepaalde bedragen zijn voldoende om een effectieve uitvoering van het opgelegde bevel te verzekeren en blijven tegelijkertijd in verhouding staan tot het nagestreefde doel. Voor het eerste jaar volgend op het verstrijken van voormelde termijn van zes maanden wordt de dwangsom bepaald op 500,00 EUR per dag en per gedetineerde waarmee de effectieve bezetting de grens van 110% van de reële capaciteit overschrijdt. Voor het tweede jaar wordt de dwangsom bepaald op 750,00 EUR en vanaf het derde jaar en alle daaropvolgende jaren op 1.000,00 EUR, telkens per dag en per gedetineerde boven voormelde grens. Tevens dient een maximumbedrag te worden vastgesteld. De dwangsom strekt ertoe de uitvoering van het opgelegde bevel te verzekeren en niet om verweerster te bestraffen. Gelet op de omvang van de vastgestelde overbevolking, het structurele karakter van de problematiek en de aanzienlijke bedragen waartoe het verbeuren van de dwangsommen op termijn aanleiding kan geven, wordt het totaalbedrag van de te verbeuren dwangsommen bepaald op 45.000.000,00 EUR. Een hoger bedrag zou geen wezenlijke bijkomende aansporing meer opleveren en dreigt het louter herstelgerichte karakter van de dwangsom te overstijgen.

5. Gerechtskosten en voorlopige tenuitvoerlegging

In de verhouding tussen eiseres en verweerster is huidig vonnis een eindvonnis, zodat de rechtbank zich moet uitspreken over de gerechtskosten verbonden aan deze procesverhouding.

De gerechtskosten vallen in de regel ten laste van de in het ongelijk gestelde partij (artikel 1017, eerste lid Ger.W.). De gegrondverklaring van de vordering van eiseres rechtvaardigt om de gerechtskosten ten laste van verweerster te leggen. Behalve de eigen proceskosten dient verweerster de proceskosten van eiseres te dragen. Deze omvatten de dagvaardingskost ten bedrage van 443,79 EUR en een rechtsplegingsvergoeding ten bedrage van 1.883,72 EUR.

Voor het overige houdt de rechtbank de beslissing omtrent de kosten aan.

Deze uitspraak is van rechtswege uitvoerbaar bij voorraad.

OM DEZE REDENEN,
BESLIST DE RECHTBANK, op tegenspraak,

Neemt akte van de vrijwillige tussenkomst van de vrijwillig tussenkomende partij en stelt de zaak voor de behandeling van de vordering in tussenkomst in voortzetting op de zitting van 27 november 2026.

Verklaart de hoofdvordering van eiseres lastens verweerster ontvankelijk en in de volgende mate gegrond.

Beveelt verweerster om de bezettingsgraad in de gevangenis van Gent terug te brengen tot maximaal 110% van de reële capaciteit zoals deze blijkt uit het meest recent gepubliceerde verslag van de Commissie van Toezicht Gent (op heden: 262 plaatsen) binnen een termijn van zes maanden na betekening van huidig vonnis.

Zegt dat bij niet-naleving van voormeld bevel een dwangsom verschuldigd zal zijn van 500,00 EUR per dag en per gedetineerde waarmee de effectieve bezetting de grens van 110% van voormelde capaciteit overschrijdt gedurende het eerste jaar volgend op het verstrijken van voormelde termijn van zes maanden.

Zegt dat de dwangsom per dag en per gedetineerde waarmee de effectieve bezetting voormelde grens overschrijdt wordt verhoogd tot 750,00 EUR gedurende het tweede jaar volgend op het verstrijken van voormelde termijn van zes maanden en tot 1.000,00 EUR vanaf het derde jaar volgend op het verstrijken van voormelde termijn van zes maanden.

Bepaalt het totaalbedrag van de te verbeuren dwangsommen op maximaal 45.000.000,00 EUR.

Wijst het anders of meer gevorderde af als ongegrond.

Veroordeelt verweerster tot betaling aan eiseres van de dagvaardingskost van 443,79 EUR en een rechtsplegingsvergoeding van 1.883,72 EUR.

Houdt de beslissing omtrent de overige kosten aan.

Aldus gewezen en uitgesproken in openbare terechtzitting van de dertiende kamer van de Rechtbank van eerste aanleg Oost-Vlaanderen, afdeling Gent op **elf september tweeduizend zesentwintig**